

Stockholms stadsbyggnadskontor  
Registraturen  
Box 8314  
104 20 Stockholm

2012-12-21

## Remiss från Stockholms Naturskyddsförening över förslag till detaljplan för del av fastigheten Västberga 1:1, område vid kv Månstenen, i stadsdelen Solberga, Dp 2010-16279

Stockholms Naturskyddsförening har liksom andra föreningar i Älvsjö Miljöråd beviljats anstånd om att komma in med yttrande t.o.m. den 21/12-2012. Referens Linda Palo Stadsbyggandskontoret den 14/12-2012.

### Sammanfattning

- Föreslagen detaljplan avstyrks med hänvisning till tidigare slutsatser av Miljöförvaltningen om att nybyggnation i området nära E4/E20 endast 90 m bort innebär att normen för farliga partiklar överskrids
- Detaljplanen bryter mot Miljöbalken m.m, samt miljömål
- Föreslagen detaljplan ligger i ett mycket bullstört läge
- Föreslagen detaljplan avstyrks p.g.a. av intrång i Solbergaskogen.
- Krav på att Stockholms stad räknar på den ekosystemtjänstförlust som exploateringen i Solbergaskogen innebär, exempelvis gällande luftrening och upptag av partiklar
- En ordentlig redogörelse av planerad grönkompensation måste fram, innehållande kompensation med natur

### Allmänt

Stockholms Naturskyddsförening (nedan föreningen) avstyrker detaljplanen. Föreningen anser att plandokumentet till föreslagen detaljplan (Dp) innehåller brister, är ofullständiga och även felaktigheter förekommer. Stadsbyggnadskontoret har förbisett den viktigaste frågan i planförslaget, nämligen luftkvaliteten. Detta ser föreningen allvarligt på. Naturvärdena är höga nära planområdet och 40 träd ska tas bort vilket innebär en ekologisk förlust för skogen och på andra sidan Kristallvägen. Ekosystemtjänster som förloras måste staden räkna ut för att veta vad som måste ersätta trädens viktiga funktion vid Sveriges mest trafikerade väg. Grönkompensationen är viktig och då ska vegetation ersätta.

### Frågan om luftkvalitet på platsen inte utredd

I föreslagen detaljplan är frågan om godtagbar luftkvalitet av mycket stor betydelse anser föreningen med hänsyn till att bostadshus i detaljplanen ligger ca 90 m från E4/E20, Sveriges mest trafikerade väg med en prognos på 141 000 fordon per vardagsdygn år 2015<sup>1</sup>. Frågan om luftkvalitet är alltid aktuell invid större vägar för föreningen, men frågan har blivit extra aktuell i detta ärende.

---

<sup>1</sup> Trafikverkets vägutredning Förbifart Stockholm prognosår 2015. I beräkningen har den högre siffran använts.

Anledningen till det är att en detaljplan 250 m öster om Kv Månsten vid Kristallvägen/Folkparksvägen var föreslagen av Stockholms stad år 2005. Detaljplanen låg även då 90 m från E4/E20 och det hela blev uppmärksammat i Svenska Dagbladet 2005-10-02 med en artikel<sup>2</sup> skriven av Susanna Baltscheffsky som handlade om att detaljplaner med bostadshus ges grönt ljus trots att gränsen för hälsofarliga partiklar överskrids. I artikeln framkommer att *"normen för partikelhalten i luften överskrids flera gånger per år. Partiklarna kommer både från avgaser och vägbanan."* Artikeln fortsätter med att *"Miljöförvaltningen anser inte att den planerade platsen i Solberga är lämplig för att bygga bostadshus, eftersom normen för partiklar överskrids. Det strider mot miljöbalken."* Vidare uttalar sig Per Enarsson, chef för plan- och miljöenheten vid miljöförvaltningen: *"Detaljplanen får inte medverka till att miljökvalitetsnormen överskrids"*. Föreningen anser att detaljplanen från 2005 vid Kristallvägen/ Folkparksvägen är ett tydligt parallellfall till den nu föreslagna detaljplanen för Kv Månstenen. Alltså att samma slutsatser från Miljöförvaltningen gällande detaljplanen från 2005 vid Kristallvägen/ Folkparksvägen bör gå att applicera på Kv Månstenen i dag.

Med vetskap om tidigare uttalanden från Miljöförvaltningen om att normen för partikelhalten i luften överskrids flera gånger per år har föreningen noga gått igenom Stadsbyggnadskontorets plandokument med avseende på: miljökvalitetsnormer/luftkvalitet/partiklar/ohälsa/risker. Detta fann föreningen:

#### Markanvisning

Frågan om luft berörs inte. Under rubriken "Risker och osäkerhetsfaktorer" står att läsa: *"Inga särskilda risker anses föreligga för själva genomförandet"*. Frågan om luft redovisas inte under "Tidig miljöbedömning". Under rubriken "Påverkan på barn" står: *"Ingen större påverkan på barn anses förekomma"*. Vad "ingen större påverkan på..." syftar på framgår inte. Inget om barn och luftkvalitet skrivs.

#### Startpromemoria

Frågan om luft berörs inte. Under rubriken "Kontorets ställningstaganden" (Stadsbyggnadskontoret) står inget om luften och bland de punkter som radas upp under *"Frågor som behöver utredas under det fortsatta planarbetet är"* nämns inte luft.

#### Planbeskrivning

Frågan om luft berörs på ett ställe under rubriken "Planförslag"/"Bostadshus" och då i samband med att takvegetation i form av sedumväxter förbättrar stadsmiljön: *"Exempelvis genom att avrinningen av dagvatten från takytorna minskar, att luften renas från partiklar..."*. I övrigt står inget om luften. Under rubriken "Konsekvenser" står att *"Planförslaget överensstämmer med gällande översiktplan och anses inte strida mot några andra kommunala eller nationella riktlinjer, lagar eller förordningar"* och att *"Den planerade verksamheten bedöms inte medföra väsentlig påverkan på miljö, kulturarv eller människors hälsa"*.

Resultatet av föreningens genomgång av Stadsbyggnadskontorets tre plandokument ovan visar att problematiken kring den närbelägna luftföroreningskällan E4/E20 helt utelämnats. På flera ställen i de tre planhandlingarna hade frågan om luftkvaliteten och påverkan på människors hälsa med hänsyn till partiklar varit självklara att ta upp, anser föreningen, med hänsyn till tidigare ställningstagande från Miljöförvaltningen 2005 gällande bostadshus i området.

#### Lagar och miljömål med koppling till luftkvalitet

Ett starkt skäl till att utförligt redovisa frågan om hur kommunen har tänkt att hantera den närbelägna luftföroreningskällan E4/E20 är att det finns juridik kopplat till luft liksom andra

---

<sup>2</sup> Artikel i Svenska Dagbladet 2005-10-02, <http://mobil.svd.se/462725.ece>

samhällsmål som miljömålen. Föreningen redovisar nedan de lagar och förordningar som är relevanta för förslag till detaljplan Kv Månstenen avseende luft och miljö kvalitetsnormer:

- Plan- och bygglagen 2 kap. 5 § punkt 1 och 4
- Plan- och bygglagen 2 kap. 10 §
- Miljöbalken 5 kap.
- Direktiv 2008/50EG respektive direktiv 2004/107EG om miljö kvalitetsnormer för luft

Med stöd av Plan- och bygglagen 2 kap. 5 § punkt 1 och 4 anser föreningen att lokaliseringen för 60 lägenheter inom Kv Månstenen inte är lämplig med hänsyn, dels för människors hälsa och dels eftersom möjligheterna att förebygga de stora luftföroreningarna på platsen är i de närmaste obefintliga. Med stöd av Plan- och bygglagen 2 kap. 10 §, Miljöbalken 5 kap. och Direktiv 2008/50EG respektive Direktiv 2004/107EG anser föreningen att lokaliseringen för 60 lägenheter inom Kv Månstenen inte är lämplig då miljö kvalitetsnormerna för luft ska följas och det gör de med största sannolikhet inte inom planområdet<sup>3</sup>.

Av Sveriges miljömål är dessa miljömål med koppling till luftkvalitet relevanta:

- Frisk luft
- God bebyggd miljö

Med stöd av miljömålen Frisk luft och God bebyggd miljö anser föreningen att genomförandet föreslagen detaljplan inte är möjlig då det skulle innebära att fler människor utsätts för en väldigt ohälsosam luft i sin boendemiljö. Pariklar är de luftföroreningar som ger stort hälsoproblem i Svenska tätorter enligt miljömålet Frisk luft. Miljöförvaltningen har tidigare bekräftat att bebyggelse av bostäder i området är olämplig eftersom normer för partiklar överskridits.

#### Summering av luftkvalitet och frågor till Stadsbyggnadskontoret

Föreningen ser allvarligt på frågan om att Stadsbyggnadskontoret inte redogjort för luften i och kring planområdet mer än att husens vegetationsklädda tak renar luft. Luftföreningar är ett miljöproblem såväl som ett hälsoproblem och förekommer på många platser i en storstad. Vissa platser är dock mer utsatta än andra, som nära E4/E20, Sveriges mest trafikerade väg.

I denna detaljplan har föreningen ansett att luftföroreningarna är den mest kritiska frågan och därför har föreningen några frågor till Stadsbyggnadskontoret:

- Varför har Stadsbyggnadskontoret inte berört frågan om luftkvalitet när just luftkvaliteten angetts överskrida normerna av Miljöförvaltningen tidigare?
- Varför togs inte frågan om miljö kvalitetsnormer upp gällande luft upp i planbeskrivningen när miljö kvalitetsnormer gällande vatten tas upp?
- Varför var inte luftkvalitet en fråga som behövde utredas mer i det fortsatta planarbetet?

#### **Naturvärden och rekreativvärden**

Rent övergripande anser föreningen att det finns starka skäl att lämna Stockholm mer sammanhängande skogsområden ifred, som exempelvis Solbergaskogen, Majroskogen, Svedmyraskogen, Bagarmossenskogen, Fagersjöskogen m.fl. Det finns mycket forskning som visar på att det är just tätortsnära skogar (urban forest på engelska) som bär upp mycket av den *gröna infrastrukturen* i städer och försvagningar av dessa skogar genom exploatering, fragmentering, isolering m.m. bidrar på sikt till svagare grön infrastruktur och som en följd av det en minskad biologisk mångfald i stadsmiljön.

---

<sup>3</sup> Miljöförvaltningen har tidigare konstaterat att miljö kvalitetsnormer har överskridits i området, närmare bestämt vid genomförandet av en detaljplan 2005. Trafiken har ökat sedan dess så mycket tyder på att det finns ännu fler partiklar i luften vid E4/E20 i dag.

Gällande planområdet har föreningen gått igenom underlaget "Landskapsanalys - Rubinvägen och Månstenen, del av Västberga 1:1, Stockholm" liksom de plandokument som Stadsbyggandskontoret tagit fram till förslag till detaljplan, Kv Månstenen. Att förslaget nu är mindre är ett framsteg men placeringen av hus på denna plats är fel tänkt anser föreningen.

Särskilt betydelsefulla naturmiljöer i form *gamla ädellövträdsbestånd* och *äldre barrträdsbestånd* berörs av planförslaget då exploateringen går in på naturmark och innebär att omkring 40 träd måste fällas enligt vad som framkom på samrådet. I planhandlingarna saknas redovisning i form av en summering om hur många träd som måste fällas vilket försvårar uppfattningen vad exploateringen innebär. Av de 40 träden är flera gamla tallar på omkring 150 år, enstaka kan nog vara ca 200 år. Även flera ekar fälls, varav en del är äldre. En ek med parknål som är rödlistad (NT) fälls. På Tengboms värdekarta över landskap och ekologi är det markerat med röd raster på de delar som anses ha ekologiska värden. Föreningen noterar att flera äldre ekar, som har anknytning de *gamla ädellövträdsbestånd* och *äldre barrträdsbestånd* som på platsen, inte inkluderas av det röda rastret och således blir utan ekologiskt värde, vilket visar fel anser föreningen. Värdekartan måste kompletteras. Eftersom träd brukar fällas även en bit ifrån husen om de upplevs skuggande etc så blir konsekvenserna för miljön på platsen större än de kvadratmeter husen upptar. Att få grepp om hur mycket plats husen tar direkt och indirekt i miljön inom det aktuella planområdet är svårt att få grepp om anser föreningen, en ytterligare karta med husen och träden inritade efterfrågas.

När det gäller refererandet till habitatnätverken anser föreningen följande:

- I planbeskrivningen står att "Några äldre tallar och större ekar kommer att försvinna. Det påverkar inte habitatnätverket för eklevande insekter, då det aktuella området inte ingår i huvudstråket". I Landskapsanalysen står att "Huvudstråket av ekhabitatnätverket i Solbergaskogen sträcker sig längs sydsidan av Solbergaskogen och det aktuella området utgör ett randområde av nätverket". Kv Månsten ingår i habitatnätverket och då är det än viktigare att stärka de ekbestånd som ligger lite perifert så att dessa kan skapa goda livsmiljöer som sedan kan bli attraktiva för eklevande arter. Eklandskapet i Stockholm måste bli mindre fragmenterat och då har randområdena en viktig funktion som "stepping stone" till ekbestånd ännu längre bort som kanske inte idag ligger i habitatnätverket men kanske inkluderas på sikt. Kartan över eklevande arter behöver en textförklaring då det inte framgår av Value vad 200 m respektive 2 km innebär.
- I planbeskrivningen står att "Som habitatnätverk för barrskogsarter är området tämligen isolerat och den planerade bebyggelsen påverkar enstaka träd i utkanten av nätverket." Det som framgår av kartan över habitatnätverket för barrskogsarter i landskapsanalysen är att förekomsten av äldre barrträd längs med Kristallvägen har den effekten att barrskogsmesmar lättare kan ta sig över vägen till andra sidan och den barrskog som finns där mellan husen. Tillgängligheten blir mycket hög eller hög enligt kartan över habitatnätverket för barrskogs-fåglar. Förekomsten av äldre tall i planområdet skapar ett mindre spridningssamband till barrskog på andra sidan Kristallvägen, detta tas inte upp i varken Landskapsanalysen eller Stadsbyggnadskontoret. Föreningen anser att häckning av tofsmes och svartmes med stor sannolikhet häckar årligen, talltitan kan mycket väl häcka med något par men kanske mer oregelbundet.
- I Landskapsanalysen framgår det att "Månstogens planområde kan med sin närhet till kärret i Solbergaskogen troligen användas för sommarvistelse för groddjur. Då det gäller övervintringsmöjligheter finns troligen, inom själva Månstogens planområde, med de påförda massorna, inte så goda förutsättningar. Troligen kan dock groddjuren övervintra längre upp i backen". I habitatnätverkets karta över groddjur framgår att spridning är högst trolig eller trolig för groddjur in i planområdet. Inga klara bevis finns att tillgå vad föreningen känner till för att groda finns just i slänten ned mot planområdet eller i planområdet men de närboende har säkert kunskap om detta. Relevant att framhålla i detta sammanhang är att groddjur är

fridlysta och t.ex. vanlig groda är upptagen i EU:s artskyddsförordning vilket innebär att dess livsmiljö har ett skyddsvärde.

Föreningen anser att den västra delen av Solbergaskogen har stor potential att bli en av många portar in till kärnan av skogen. Efter projekteringarna på platsen har det rekreativa värdet gått ner men med en tydligare stig och om mer växtlighet får växa upp så kan det nu aktuella planområdet bli ett naturskönt stråk längs med Kristallvägen.

### **Stadsbyggnadskontorets motiv i startPM**

Föreningen anser att Stadsbyggnadskontorets ställningstagande i startPM:et om att en detaljplan kunde genomföras på platsen baserades på motiv som var undermåliga och delvis felaktiga. Stadsbyggnadskontorets sökte stöd i sitt ställningstagande i ÖP99, som gällde då detta planärende inleddes, genom att referera till strategin *Bygg staden inåt*. Föreningen kan ÖP99 mycket väl och känner till huvuddragen såväl som enskilda delar och förhållningssätt. Det som är genomgående i ÖP99 var att, så långt som det över huvudtaget är möjligt, undvika att exploatera i *särskilt betydelsefulla naturmiljöer*. En övergripande inriktning var också att inte bygga på park-/naturmark utan att istället bygga på redan exploaterad mark. Enligt föreningen fanns alltså strategin *Bygg staden inåt* men den innebar att bygga på redan exploaterad mark och om det inte kunde ordnas så återstod att bygga på grönytor med låga natur- och rekreationsvärden. Att spara *särskilt betydelsefulla naturmiljöer* var högt prioriterat och backades upp av rapporten Ekologiskt särskilt känsliga mark- och vattenområden i Stockholm (1995) som i sin tur backades upp av dåvarande naturresurslagen.

Föreningen känner väl till Solbergaskogen och vet sedan tidigare att här finns *särskilt betydelsefulla naturmiljöer* som finns upptagna i ÖP99: "Våtmarker och små vattendrag", "gamla ädellövträdsbestånd" och "äldre barrträdsbestånd". Inom planområdet hittas både "gamla ädellövträdsbestånd" och "äldre barrträdsbestånd". Med bakgrund av ovanstående så hade således föreliggande planärende inte stöd i ÖP99. Vad gäller Promenadstaden så är det aktuella området markerat som parkmark i översiktsplanekartan.

### **Barnkonsekvensanalys behöver kompletteras**

Att Stadsbyggnadskontoret inte tagit med luftföroreningar i sin barnkonsekvensanalys gör att analysen inte är heltäckande och bör kompletteras anser föreningen. Barn är extra känsliga för höga halter av partiklar och när det då finns starka skäl att anta att det förekommer höga halter av partiklar, utifrån det Miljöförvaltningen tidigare sagt, så måste detta givetvis gås igenom och bedömningen redovisas.

### **Buller**

Föreningen har tagit del av bullerutredningen och noterat att med Boverkets rekommendationer, och eventuellt också länsstyrelsens, så är platsen inte lämpad för bostadshus då bullernivåerna är så höga. Att det går att bygga in bullerdämpande åtgärder i dag så det är någorlunda tyst inne är en sak men människorna ska även vistas utanför huset och då slår bullret in i stor skala från E4/E20. Liksom partiklar är buller hälsofarligt på flera sätt varför platsen innebär en negativ inverkan på människors hälsa.

### **Ekosystemtjänst-analys av förlorad vegetation efterfrågas**

Omkring 40 barr/lövträd kommer att tas ner i fall detaljplanen för Kv Månsten vinner laga kraft. Träd som i flera fall har en omfångrik krona. Föreningen vill betona att dessa träd står som utpost mot E4/E20 och fyller en viktig funktion i form av luftrening (upptag av partiklar), koldioxidupptag, bullerskydd och buffertzonen för naturen längre in i skogen. Föreningen vill att Stockholms stad utreder den förlust av ekosystemtjänster som dessa träd genererar, inte minst gällande luftrening. Resultatet

kan sedan ge en fingervisning om vad kommunen behöver fylla för tomrum i termer av ekosystemtjänster ifall träden tas ner.

### **Grönkompensation**

Föreningen kräver att vid en eventuell byggnation ska naturmark ersättas med likvärdiga ekologiska värden, om än inte exakt. Vid samrådet framkom att en upprustning av Kristallparken kan bli en grönkompensation. Denna upprustning måste göras inom den ordinarie verksamheten anser föreningen och ska inte ses som kompensation för naturmark. Föreningen anser att varje stort träd bör ersättas med tre mindre träd i området exklusive 1 träd/lgh som staden alltid lovar. Skyltning till Solbergaskogen och Älvsjöskogen bör göras i Älvsjö centrum.

För Stockholms Naturskyddsförening  
Anders Tranberg, vice ordförande